Luonnonvarakeskus

LUKE/3538/00.00.02.00/2025

7.10.2025

Asia: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026, ke 8.10.2025 klo 10.30 (HE 99/2025 vp)

Eduskunta
Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jyrki Niemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Hallituksen vuoden 2026 talousarvioesityksessä Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) toimintaympäristön kuvauksessa todetaan, että hallinnonalan perustehtävien merkitys on entisestään korostunut. Näitä tehtäviä ovat muun muassa ruokaturva ja -turvallisuus, kilpailukykyinen kotimainen ruokajärjestelmä, huoltovarmuus, puhtaan veden turvaaminen sekä eläin- ja kasvitautien hallinta. Ne ovat keskeisiä luonnonvaratalouden kestävyyden sekä siihen perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyn turvaamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä.

Tässä Luonnonvarakeskuksen (Luke) lausunnossa tarkastellaan maa- ja elintarviketalouden kehitysnäkymiä. Lausunto huomioi vuoden 2026 hallinnonalan määrärahoihin ehdotetut muutokset, maatalouden tulo- ja kannattavuustilanteen sekä maataloustuotteiden markkina- ja tuotantonäkymät.

2 Lausunto

Maataloustukien kehitys ja merkitys maatiloilla

Vuonna 2026 viljelijätukia maksetaan hallituksen talousarvioesityksen mukaan yhteensä 1 718 miljoonaa euroa. Määrä on sama kuin vuonna 2025 ja vastaa myös vuosien 2020–2024 keskimääräistä tasoa. EU rahoittaa viljelijätuista 44 prosenttia eli 752 miljoonaa euroa, ja Suomen valtion osuus on 56 prosenttia eli 966 miljoonaa euroa (Liitetaulukko 1).

Maataloustukien perusrakenne on säilynyt pitkälti muuttumattomana. Vuonna 2023 alkanut EU:n maatalouspolitiikan uudistus ei tuonut siihen merkittäviä muutoksia. Tuotantoon sidotut tuet muodostavat noin neljänneksen (n. 450 milj. €) viljelijätukien kokonaisuudesta. Ne kohdistuvat pääosin maidon- ja naudanlihantuotantoon, mutta tukea maksetaan myös lammas- ja vuohitalouteen sekä tietyille peltokasveille (valkuaiskasvit, tärkkelysperuna, sokerijuurikas). Ympäristötavoitteisiin sidottujen tukien (sisältäen ympäristö- ja luomukorvauksen sekä ekojärjestelmätuen) osuus on noin viidennes (n. 380 milj. €). Noin puolet maataloustuesta (n. 850 milj. euroa) maksetaan hehtaariperusteisesti ilman sitoumuksia tuottaa jotain tiettyä kasvia tai tuotetta.

Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpidon mukaan tukien osuus maatilojen kokonaistuotoista oli vuosina 2021–2025 keskimäärin 26 prosenttia. Tuilla on siis edelleen tärkeä rooli maatilojen taloudellisena turvaverkkona. Tukien merkitys vaihtelee tuotantosuunnittain. Viljantuotantotiloilla tukien osuus tuotoista oli vuosina 2021–2025 keskimäärin 45 %, muilla kasvinviljelytiloilla 48 %, maitotiloilla 22 %, muilla nautakarjatiloilla 36 %, sikatiloilla 14 %,

siipikarjatiloilla 6 % ja kasvihuonetuotannossa 4 %. Sika- ja siipikarjatalous sekä kasvihuonetuotanto ovat siten selvästi vähemmän tukiriippuvaisia kuin suomalainen maatalous keskimäärin.

Maatalouden talouskehitys

Maatalouden kannattavuus on vaihdellut rajusti vuosina 2020–2025 Luken ylläpitämän maa- ja puutarhatalouden kannattavuuskirjanpidon mukaan (Liitetaulukko 2). Vuonna 2025 kannattavuuden ennakoidaan paranevan selvästi edellisvuodesta. Luken ennakkotulosten mukaan keskimääräinen kannattavuuskerroin nousee arvoon 0,58, kun se edellisvuonna oli ennusteen mukaan 0,32. Tämä tarkoittaa, että maatalousyrittäjän laskennallinen tuntipalkka on vuonna 2025 noin 10,2 euroa ja oman pääoman korkotuotto 3,6 prosenttia.

Maidon tuottajahinnan nousu ja tuotantokustannusten lievä lasku parantavat erityisesti lypsykarjatilojen taloudellista tulosta vuonna 2025. Niiden kannattavuuskerroin nousee ennusteen mukaan arvoon 0,97. Myös muiden nautakarjatilojen kannattavuus kohoaa lähelle yhtä. Sikatilojen osalta kannattavuuden ennustetaan pysyvän sitä vastoin edelleen heikkona, samalla tasolla kuin vuonna 2024.

Viljakasvien tuottajahintojen arvioidaan jäävän tällä satokaudella edellisvuotta alemmiksi. Samalla viljan sekä öljy- ja valkuaiskasvien viljelyn tuotantokustannusten odotetaan pysyvän vuoden 2024 tasolla. Näillä oletuksilla keskimääräinen kasvinviljelytila ei saavuta vuonna 2025 lainkaan yrittäjätuloa, ja sen kannattavuuskerroin jää negatiiviseksi, arvoon -0,23. Sen sijaan erikoistuneemmilla kasvinviljelytiloilla kannattavuus paranee.

Maatilayritysten suhteellinen velkaantuneisuus, eli velkojen suhde liikevaihtoon, ei ole viime vuosina kasvanut, vaan päinvastoin laskenut. Laskua on tapahtunut vuodesta 2017 lähtien. Velat painottuvat kuitenkin tiloille, jotka ovat kehittäneet toimintaansa investoinneilla. Vaikeasti velkaantuneita maatiloja on Suomessa silti edelleen verrattain vähän. Maatilojen omavaraisuusaste on pysynyt koko 2000-luvun ajan keskimäärin korkealla tasolla – lähes 75 prosentissa.

Maataloustuotteiden markkinatilanne ja tuotantonäkymät Suomessa

Viljan markkinahinnat ovat laskeneet aiempien vuosien huipputasoilta sekä maailmalla että Suomessa. Kansainvälisesti viljasato näyttää kokonaisuutena riittävältä, ja runsas tarjonta painaa hintoja loivaan laskuun. Suurimmat riskit liittyvät sään ääri-ilmiöihin ja geopoliittisiin häiriöihin, erityisesti Venäjän ja Ukrainan tilanteeseen sekä Mustanmeren kuljetuksiin.

Luonnonvarakeskuksen (Luke) julkaisema satoarvio ennustaa Suomeen noin kahdeksan prosenttia suurempaa viljasatoa kuin vuonna 2024. Kokonaisviljasato yltää 3,5 miljardiin kiloon, mikä on hieman kymmenen vuoden keskiarvoa suurempi. Vehnäsato on neljänneksen ja kaurasato yli kymmenyksen keskiarvoa suurempi. Myös rukiin sato on hieman keskimääräistä parempi. Sen sijaan ohrasato jää lähes viidenneksen alle kymmenen vuoden keskiarvon.

Suomessa lihantuotanto on kokonaisuutena hienoisessa laskussa, erityisesti naudanlihan osalta. Sen sijaan siipikarjatuotannossa nähdään vakaata tai lievästi kasvavaa kehitystä. Tammi–kesäkuussa 2026 lihantuotanto väheni noin prosentin verrattuna edellisvuoteen. Lasku tuli pääosin naudanlihasta (-8 %) ja

kalkkunasta (-10 %). Sianlihan tuotantomäärä pysyi lähes ennallaan (+0,4 %), ja broilerintuotanto kasvoi hieman (+1 %).

Naudan tuottajahinta oli tammi–kesäkuussa 2026 korkeampi kuin vuotta aiemmin, kun taas muiden eläinlajien hinnat olivat matalampia. Lihan kokonaiskulutus laski 2 %, ja kulutus siirtyi punaisesta lihasta yhä enemmän siipikarjanlihaan.

Maidontuotanto on ollut Suomessa lievässä laskussa usean vuoden ajan. Vuosien 2020–2025 aikana tuotanto on supistunut yhteensä noin 9 %. Vuonna 2025 maidontuotannon ennakoidaan vähenevän noin prosentin edellisvuoteen verrattuna.

Maidon tuottajahinta lähti nousuun elokuussa 2024, ja vuoden loppuun mennessä hinta oli noussut reilut 10 %. Nousu on jatkunut myös vuonna 2025: elokuussa maidon tuottajahinta oli 15 % korkeampi kuin vuotta aiemmin vastaavaan aikaan. Maailmanlaajuisesti maidontuotanto kasvaa hieman kysyntää nopeammin, mikä luo painetta hintojen laskuun. Tämä trendi vaikuttaa myös Suomeen. Kotimainen kilpailukyky ja viennin onnistuminen ratkaisevat, kuinka hyvin suomalainen maitosektori kestää kansainvälisen hintakehityksen.

Investoinnit ja tuotantovolyymien tuleva kehitys

Vuosina 2021–2023 investointien määrä maataloussektorilla on ollut varsin vähäinen aiempiin vuosiin verrattuna, erityisesti kustannusinflaation ja kohonneen korkotason vuoksi. Laajennus- ja kilpailukykyinvestointien sijaan investointeja on tehty energiainvestointeihin, joita tuettiin vuonna 2024 ennätyksellisesti: yli 600 kohteessa yhteensä 29,3 miljoonalla eurolla.

Energiainvestointien suuri määrä vuonna 2024 selittynee osittain sillä, että oli ennalta tiedossa, että avustustasoa alennetaan vuoden 2025 alussa 50 prosentista 40 prosenttiin. Tämän vuoksi monet tilat kiirehtivät investointejaan vuoden 2024 puolelle. Vuonna 2025 energiainvestointien määrä onkin pudonnut merkittävästi, ja syyskuuhun mennessä niitä on avustettu vain noin 5 miljoonalla eurolla.

Vuonna 2024 maatalouden laajennus- ja kilpailukykyinvestointien hakumäärä vaikutti piristyvän, mutta vuoden 2025 aikana investointien määrä näyttää jälleen jäävän edellisvuotta pienemmäksi. Nykyinen investointitaso ei riitä korvaamaan rakennekehityksen seurauksena poistuvaa tuotantokapasiteettia maito-, naudanliha- ja sianlihasektoreilla. Tämän seurauksena eläinmäärät ja tuotantovolyymit vähenevät maltillisesti lähitulevaisuudessa. Toistaiseksi tuotantomäärien kehitys vastaa näiden tuotteiden kysynnän lievästi alenevaa trendiä, mutta erityisesti naudanlihan osalta – joka on aliomavarainen tuote – tuonnin merkitys voi kasvaa.

3 Lausunnon tiivistelmä

Vuonna 2026 viljelijätukien kokonaismäärä on hallituksen budjettiesityksen mukaan 1 718 miljoonaa euroa – samaa tasoa kuin vuosina 2020–2024 keskimäärin. Tukijärjestelmän rakenne on säilynyt pitkälti muuttumattomana, eikä vuonna 2023 alkanut EU:n maatalouspolitiikan uudistus tuonut siihen suuria muutoksia.

Maatilojen kannattavuus on vaihdellut voimakkaasti vuosina 2020–2025, mutta vuoden 2025 ennusteen mukaan kannattavuus paranee. Kannattavuuskerroin on nousemassa arvoon 0,58 (vuonna 2024: 0,32), mikä tarkoittaisi maatalousyrittäjälle noin 10,2 euron tuntipalkkaa ja oman pääoman 3,6 prosentin tuottoa.

Maatilojen suhteellinen velkaantuneisuus ei ole viime vuosina kasvanut, vaan on laskenut vuodesta 2017 lähtien. Laajennus- ja kilpailukykyinvestointien volyymi on kuitenkin pysynyt matalana, mikä voi vaikeuttaa tuotantokapasiteetin säilyttämistä erityisesti kotieläintaloudessa.

Hannu Laitinen

Hallintojohtaja

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 07.10.2025 klo 12:28:17.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jyrki Niemi
Jyrki Niemi, Timo Karhula, Olli Niskanen ja Jukka Tauriainen

Liitteet: LIITETAULUKOT_HE99_2025

Tiedoksi: